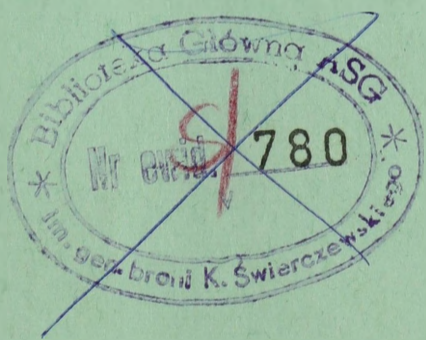

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. generała broni Karola Świerczewskiego

90

WYBRANE ZAGADNIENIA NAUKI,
SZTUKI WOJENNEJ I DOKTRYNY WOJENNEJ

4169

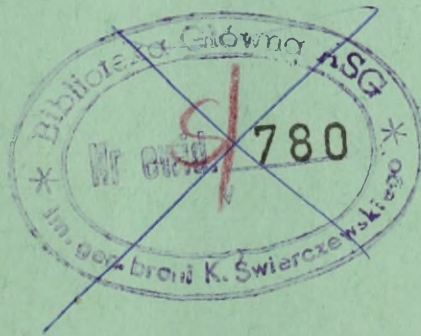

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. generała broni Karola Świerczewskiego

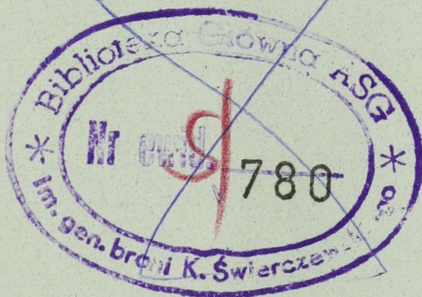
90

WYBRANE ZAGADNIENIA NAUKI,
SZTUKI WOJENNEJ I DOKTRYNY WOJENNEJ

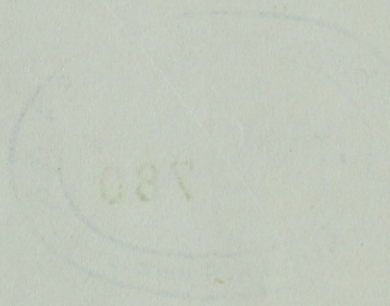
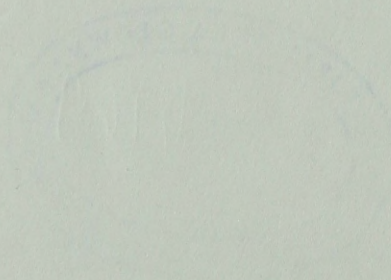
4169

WYBRANE ZAGADNIENIA NAUKI,
SZTUKI WOJENNEJ I DOKTRYNY WOJENNEJ .

00

780

SPIS TREŚCI

	Str.
1. Przedmiot i działy socjalistycznej nauki wojennej	5
2. Teoria sztuki wojennej	17
3. Teoria strategii wojennej	26
4. Teoria sztuki operacyjnej	29
5. Teoria taktyki	32
6. Doktryna wojenna	34

THE THEORY

ix

1	1. Introduction and general principles of the theory
12	2. The theory of the state of war
26	3. The theory of the state of peace
38	4. The theory of the state of transition
52	5. The theory of the state of emergency
64	6. The theory of the state of crisis

1. PRZEDMIOT I DZIAŁY SOCJALISTYCZNEJ NAUKI WOJENNEJ

W niniejszym opracowaniu omówione zostaną niektóre zagadnienia nauki wojennej z położeniem szczególnego nacisku na pewne kwestie metodologiczne. Już sam temat jest złożony i wielo dyskusyjny, przy czym różnice poglądów wśród znawców problemu dotyczą z reguły przedmiotu, struktury i działów nauki wojennej, a niekiedy nawet samego sensu uznawania jej jako odrębnego, samodzielnego systemu wiedzy naukowej.

W naszych rozważaniach odseparujemy się zdecydowanie od poglądów pewnej części teoretyków wojskowych, którzy powołując się na Clausewitza, Dragomirowa, Focha i innych twierdzą wprost, że nie było i nie ma nauki wojennej, a istniała i zawsze istnieć będzie tylko sztuka wojenna.

Negowanie istnienia nauki wojennej wynika - jak się wydaje - z dwóch zasadniczych powodów:

Po pierwsze - wojna i walka zbrojna są zjawiskami niezwykle złożonymi, co sprawia, że poznanie ich istoty jest bardzo trudne. Łatwiej jest bowiem zaobserwować bezpośrednią relację zachodzącą pomiędzy talentem dowódcy i przebiegiem oraz wynikami końcowymi poszczególnych bitew stoczonych przez podległe mu wojska, aniżeli ujawnić i opisać prawidłowości leżące u podstaw wojny i działań wojennych.

Po drugie - opracowanie podstaw metodologicznych nauki jest procesem żmudnym i długotrwałym. Niejednokrotnie uzyskanie pomyślnych rezultatów w tym zakresie możliwe jest dopiero na bazie realnych osiągnięć badawczych danej nauki. Za przykład w tym wypadku może służyć matematyka, której podstawy metodologiczne opracowane zostały dopiero w XIX wieku, mimo że uprawiano ją z dużym powodzeniem już od kilku tysięcy lat.

Nauka wojenna liczy sobie niemało lat i może się poszczycić znacznymi osiągnięciami, a mimo to jej podstawy metodologiczne nie zostały jeszcze w sposób zadowalający sformułowane. Jeśli chodzi o rozwój socjalistycznej nauki wojennej, to wyraźnie daje się zauważyć fakt, że do niedawna główny na-

cisk kładziono na opracowanie jej poszczególnych działów, zwłaszcza zaś teorii sztuki wojennej. Stanowczo za mało zajmowano się podstawami metodologicznymi, a podejmowane w tym zakresie dość przypadkowe próby nie dały oczekiwanego rezultatu w postaci uporządkowania problemów i powiązania ich w jednolity, zwarty i logiczny system wiedzy.

W ten sposób doszło do dość wyraźnej dysproporcji pomiędzy osiągniętym stopniem znajomości problemów "w ramach" nauki wojennej, a poziomem wiedzy "o samej" nauce wojennej. Dysproporcja ta jest obecnie bez wątpienia czynnikiem hamującym dalszy rozwój nauki wojennej, a w tym również dziedziny najbardziej nas interesującej - teorii sztuki wojennej. Dlatego nieprzypadkowo w 1973 r. w planach pracy naukowo-badawczej Akademii Sztabu Generalnego umieszczono temat poświęcony nauce wojennej. Żywimy przekonanie, że uda nam się ustalić między innymi podstawy metodologiczne nauki wojennej, przyjmując za czynnik decydujący o jej dalszym rozwoju zmiany powodowane stale postępującą rewolucją naukowo-techniczną. Problematyka nauki wojennej zawsze leżała w obszarze zainteresowania naukowego naszej uczelni, dzięki czemu już dzisiaj możemy zaprezentować wstępnie wypracowany pogląd na jej przedmiot, strukturę i metody, a także ustosunkować się do interpretacji podstawowych terminów z jej zakresu. Opracowanie niniejsze jest właśnie tych możliwości wyrazem. Nie stawiamy w nim przysłowiowej "kropki nad i", lecz przeciwnie, formułujemy założenia, które dopiero po przedyskutowaniu staną się podstawą do badań nad przedmiotem nauki wojennej.

Tezy zawarte w opracowaniu nawiązują bezpośrednio do tego nurtu teoretycznej myśli wojskowej, który zakłada istnienie nauki wojennej jako samodzielnej dziedziny wiedzy. Nie wydaje się bowiem budzić wątpliwości twierdzenie, że we współczesnych warunkach, kiedy we wszystkich bez wyjątku obszarach działalności ludzkiej poszukuje się podstaw naukowych, a sama nauka staje się jednym z istotnych czynników rozwoju społeczeństwa, jedynie uznanie nauki wojennej jako samodzielnej dziedziny wiedzy jest stanowiskiem w pełni słusznym.

Wśród teoretyków i praktyków wojskowych państw socjalistycznych istnieją dwa różniące się między sobą poglądy na

obszar zainteresowania nauki wojennej. Jedni twierdzą, że jak sama nazwa wskazuje, nauka wojenna powinna obejmować swym zasięgiem całość problemów wiążących się z wojną, drudzy natomiast uważają, że powinna ona badać to, co dla wojny jest najbardziej charakterystyczne, to co stanowi jej "differentia specifica", a mianowicie walkę zbrojną. Takie właśnie dwa stanowiska zarysowują się w dyskusji prowadzonej aktualnie na temat nauki wojennej w "Myśli Wojskowej".

W akademii uważamy, że zawężanie przedmiotu nauki wojennej do wiedzy o walce zbrojnej nie odpowiada aktualnym potrzebom. Chodzi o to, że w sposób istotny zmienił się charakter współczesnej wojny i samej walki zbrojnej, co implikuje konieczność pewnej modyfikacji dotychczasowej koncepcji nauki wojennej.

W czasie I wojny światowej obserwowaliśmy jeszcze typowy front, na którym ścierały się siły zbrojne walczących stron. Zaplecze cieszyło się względny spokojem, tzn. nie było narażone na bezpośrednie oddziaływanie zbrojne przeciwnika tak długo, jak długo nie znalazło się w strefie przyfrontowej. Dzisiaj sytuacja uległa radykalnej zmianie; współczesne środki rażenia pozwalają bezpośrednio atakować zaplecze, przy czym skutki takich uderzeń, jak się powszechnie zakłada, będą bardzo poważne. W związku z tym należy opracować takie zasady działania całego państwa i społeczeństwa, których zastosowanie pozwoli zminimalizować, a następnie sprawnie zlikwidować skutki uderzeń wykonanych przez przeciwnika. Wydaje się, że badaniem tych problemów i formułowaniem wspomnianych zasad powinna zająć się właśnie nauka wojenna.

Naszym zdaniem socjalistyczna nauka wojenna powinna rozpatrywać także zagadnienia obronnego przygotowania państwa do wojny, a ponadto wypracować generalne zasady jego funkcjonowania w czasie wojny.

Podsumowując rozważania na temat przedmiotu nauki wojennej stwierdzamy, że zajmuje się ona wojną. Zwracamy jednak uwagę na fakt, że wojna jest zjawiskiem wielce bogatym w treści polityczne, społeczne, ekonomiczne oraz inne, i dlatego zajmują się nią oprócz nauki wojennej również inne dziedziny wiedzy. Każda z dyscyplin naukowych badających zjawisko wojny

przyjmuje za podstawę swoich analiz pewien ściśle określony punkt widzenia. Nauka wojenna jest w całym systemie nauk zajmujących się wojną elementem koordynującym, integrującym, uogólniającym, jak również inspirującym pracę badawczą nad przedmiotem. Dzieje się tak dlatego, że nauka wojenna bada zjawisko wojny w sposób względnie całościowy, a oprócz tego, jako jedyna z nauk, bada to, co dla wojny jest najbardziej typowe - walkę zbrojną.

Sformułowanie ogólnego celu, jaki chcemy zrealizować uprawniając naukę wojenną, rozpoczniemy od przyjęcia założenia, że należy wyróżniać dwie grupy celów szczegółowych, a mianowicie: cele praktyczne oraz cele ogólnopoznawcze. Rozróżnienie takie znajduje swoje uzasadnienie w charakterze samej nauki wojennej. Z jednej strony jest ona bowiem nauką praktyczną /stosowaną/, ponieważ jej głównym zadaniem jest znajdowanie sposobów praktycznego zastosowania poznanych praw naukowych i na podstawie tej wiedzy przedstawianie projektów planowego i racjonalnego rozwoju oraz działania całego państwa i jego sił zbrojnych, z drugiej natomiast - jest nauką teoretyczną, gdyż dąży do obiektywnego poznania mechanizmów wojny, walki zbrojnej oraz budownictwa wojskowego.

Do najważniejszych celów praktycznych nauki wojennej należy wypracowanie określonych postulatów i dyrektyw sprawnego działania w zakresie:

- przygotowania pod względem militarnym państwa, społeczeństwa i sił zbrojnych do wojny;
- organizowania działań wojennych i kierowania nimi.

Do tej grupy celów zalicza się także opracowywanie prognoz dotyczących charakteru przyszłej wojny, badanie tendencji rozwojowych walki zbrojnej, uzbrojenia i techniki wojennej, organizacji wojsk i ich wyposażenia oraz innych zagadnień z tego zakresu. Prognozy muszą obejmować zarówno własne siły zbrojne, jak i potencjalnego przeciwnika.

Ogólnopoznawcze cele nauki wojennej polegają na wykrywaniu prawidłowości i praw rządzących wojną i walką zbrojną.

Zag 2 Kończąc omawianie przedmiotu nauki wojennej chcemy zwrócić uwagę na to, że od 50 z górą lat obserwujemy występowanie w tej dziedzinie wiedzy dwóch przeciwstawnych sobie stanowisk,

dwóch szkół: burżuazyjnej nauki wojennej i radzieckiej nauki wojennej.

Pierwsza z wymienionych zrodziła się w końcu XVII i początkach XVIII wieku, a więc wtedy, kiedy w szeregu państw Europy zwyciężają pierwsze rewolucje burżuazyjne i umacniają się kapitalistyczne stosunki produkcji.

Narodziny radzieckiej nauki wojennej przypadają na lata dwudzieste naszego stulecia i są ściśle związane ze zwycięstwem Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej oraz powstaniem państwa radzieckiego i jego sił zbrojnych - Armii Czerwonej. Bódcem do powstania radzieckiej nauki wojennej były wszystkie te wydarzenia oraz przemiany społeczno-ekonomiczne i polityczne, które zaszły w tym czasie na ziemiach dawnego imperium carskiego, a przede wszystkim - walka uzbrojonych robotników i chłopów rosyjskich w obronie zdobyczy rewolucji przeciwko rodzimej kontrrewolucji i obcej interwencji.

U podstaw radzieckiej nauki wojennej legła ideologia marksizmu-leninizmu.

Marks i Engels uogólnili doświadczenia rewolucji, jakie dokonały się w Europie w XVIII i XIX wieku, i dali podwaliny zupełnie nowej pod względem jakościowym teorii wojennej, opartej na dialektyczno-materialistycznym pojmowaniu przyczyn i istoty wojen oraz rozwoju wojskowości. Wykazali oni w sposób genialny, że metody prowadzenia wojny, charakter armii i poziom myśli teoretyczno-wojskowej zależą od warunków materialnych, to jest od charakteru ustroju ekonomicznego społeczeństwa.

Myśli Marksa i Engelsa zostały konstruktywnie rozwinięte przez Lenina, który jest twórcą podstaw radzieckiej nauki wojennej. Opracował on naukę o obronie socjalistycznej ojczyzny i uzasadnił konieczność umocnienia jej potęgi militarnej. Lenin opracował również zasady budownictwa wojskowego i wskazał sposoby zwiększenia siły bojowej armii nowego typu. Poszukując obiektywnych czynników mających wpływ na przebieg i wynik wojny, Lenin zwrócił uwagę na zależność zwycięstwa w wojnie od stosunków, jakie kształtują się pomiędzy walczącymi stronami w sferze ekonomicznej, moralno-politycznej i ściśle wojskowej.

Radziecka nauka wojenna, mimo że powstała jako rezultat zwycięstwa rewolucji proletariackiej w Rosji carskiej, nie wyrosła na pustym placu. Przeciwnie, nawiązuje ona do wszystkich racjonalnych koncepcji wojskowych opracowanych w przeszłości, analizuje je w sposób krytyczny i przyjmuje, jeżeli zachowały znaczenie w warunkach współczesnych.

W aktualnej sytuacji, kiedy socjalizm stał się systemem światowym, zmienił się nieco formalny charakter radzieckiej nauki wojennej. Przede wszystkim chodzi o to, że obecnie jest ona uprawiana nie tylko w Związku Radzieckim, lecz również w innych państwach socjalistycznych, między innymi w Polsce; że służy obronie całego obozu socjalistycznego przed agresją imperialistyczną - i wreszcie, że do jej rozwoju przyczyniają się teoretycy wojskowi wszystkich krajów socjalistycznych.

Dlatego coraz częściej spotykamy się z zastępowaniem nazwy "radziecka nauka wojenna" nazwą "socjalistyczna nauka wojenna". Wydaje się, że taka zmiana jest w pełni uzasadniona, bowiem nowa nazwa lepiej odzwierciedla zasygnalizowane przemiany, nowe funkcje radzieckiej nauki wojennej oraz jej charakter - całkowicie odmienny od charakteru burżuazyjnej nauki wojennej.

Socjalistyczna nauka wojenna różni się od burżuazyjnej w swoich podstawowych założeniach.

Przede wszystkim inne jest podejście nauki socjalistycznej do samego zjawiska wojny. Opierając się na założeniach marksizmu-leninizmu dostrzegamy klasowe aspekty wojny oraz jej ścisłe powiązania z polityką. Odrzucamy tezę o "wieczności" wojen, uznając, że pojawiły się one na pewnym etapie rozwoju społeczeństwa w związku z jego podziałem na klasy antagonistyczne.

Inne są również generalne założenia metodologiczne socjalistycznej nauki wojennej. Opiera się ona mianowicie na materializmie historycznym i dialektyce marksistowskiej, dzięki czemu potrafi w sposób prawidłowy rozwiązywać problemy wojny i działań wojennych, a wśród nich również te, z którymi nauka burżuazyjna nie może sobie poradzić. Wymienić tu można przykładowo takie zagadnienia, jak: rola jednostki i mas w wojnie, przypadkowość i konieczność w wojnie i działaniach wojennych,

prawa wojny i działań wojennych oraz rola czynnika moralno-politycznego w wojnie.

Mówiąc o tym, co różni nauki wojenne socjalistyczną i burżuazyjną, nie można zapominać o ich funkcjach społecznych.

202 ||| Burżuazyjna nauka wojenna jest narzędziem realizacji agresywnych planów burżuazji, podczas gdy nauka socjalistyczna służy obronie poszczególnych państw socjalistycznych, a także całego obozu socjalistycznego przed agresją imperialistyczną. W tym ujęciu socjalistyczna nauka wojenna jest jednym z istotnych czynników zapewniających pokojowe budownictwo socjalizmu w krajach naszego obozu.

Porównanie funkcji społecznych pełnionych przez nauki wojenne socjalistyczną i burżuazyjną najwyraźniej ujawnia ich treści klasowe.

Obeenie przystąpimy do omówienia struktury socjalistycznej nauki wojennej, która - jak zgodnie podkreślają teoretycy wojskowi - jest bardzo skomplikowana. Taki stan rzeczy uwarunkowany jest niezmierną złożonością samych zjawisk wojny i walki zbrojnej, co implikuje konieczność zastosowania do ich badania osiągnięć wielu nauk, a także jest wynikiem powszechnie obserwowanego procesu dyferencjacji poszczególnych dyscyplin, który obserwujemy również w nauce wojennej. W literaturze przedmiotu spotykamy wiele poglądów na strukturę socjalistycznej nauki wojennej; oto niektóre z nich.

Niedawno na łamach "Wojennej Myśli" opublikowano obszerny artykuł gen. mjr Ziemska traktujący między innymi o strukturze socjalistycznej nauki wojennej. Według autora należy wyróżniać dyscypliny wchodzące w skład nauki wojennej oraz dyscypliny z nią powiązane.

a) Do pierwszych zalicza Ziemska teorię ogólną nauki wojennej, teorię sztuki wojennej, wojskową naukę morską, teorię dowodzenia siłami zbrojnymi, teorię budownictwa sił zbrojnych, teorię szkolenia i wychowania stanu osobowego sił zbrojnych, teorię tyłów sił zbrojnych, teorię obrony cywilnej, wojskowe nauki socjalistyczne i wojskowe nauki techniczne.

b) Wśród dyscyplin powiązanych z nauką wojenną znajdują się - według Ziemska - następujące: teoria ekonomiki wojennej, teoria działalności partyjno-politycznej, teoria czynni-

ków moralno-politycznych, pedagogika wojskowa, psychologia wojskowa oraz wojskowe nauki prawne.

5a Nieco inna, lecz równie interesująca koncepcja struktury nauki wojennej została zaprezentowana w książce pt. "Metodologiczne problemy teorii i praktyki wojskowej"^{1/}, będącej przekładem z języka rosyjskiego. Jej autorzy uważają, że w skład socjalistycznej nauki wojennej wchodzi następujące dziedziny wiedzy: 1. ogólna teoria nauki wojennej, 2. teoria sztuki wojennej, 3. administracja wojskowa, 4. teoria szkolenia i wychowania żołnierzy /pedagogika wojskowa/, 5. psychologia wojskowa, 6. wojskowe nauki techniczne i historia wojskowa.

Zasadniczą rolę w tym zbiorze odgrywa teoria sztuki wojennej, z której - jak twierdzą autorzy - wyrastają pozostałe dziedziny wiedzy. W ten sposób teoria sztuki wojennej jest wewnętrznym czynnikiem integrującym nauki wojennej.

Autorzy omawianej książki uważają, że z nauką wojenną wiążą się jeszcze inne dziedziny wiedzy, które jednak zachowują pewną autonomię. Należą do nich: 1. morska wiedza wojskowa, 2. lotnicza wiedza wojskowa, a także wiele dyscyplin pomocniczych, takich jak: 3. topografia wojskowa, 4. geografia wojenna, 5. cybernetyka wojskowa i inne. Odrębnie należy potraktować również dyscypliny zajmujące się badaniem prawidłowości i problemów odnoszących się do czynnika ekonomicznego i moralnego w wojnie.

Nie będziemy ustosunkowywali się do przytoczonych powyżej koncepcji struktury nauki wojennej, lecz przejdziemy do sprecyzowania własnego poglądu na to zagadnienie.

Wydaje się, że określenie struktury nauki wojennej będzie możliwe w wyniku przeprowadzenia analizy walki zbrojnej i wydzielenia jej głównych komponentów. Otóż walkę prowadzą zorganizowane zespoły uzbrojonych ludzi, wyposażone w nowoczesną technikę, działające w konkretnych warunkach geograficznych i historycznych. Walcząc opierają się na nabytych umiejętnościach i ustalonych zasadach, które formułują między innymi w oparciu o doświadczenia przeszłości.

1/ Wydawnictwo MON, Warszawa 1971 r.

Regulod ASG na Stalichy Nw.

W skład nauki wojennej muszą zatem wejść takie dziedziny wiedzy, które pozwolą analizować poszczególne elementy składowe walki zbrojnej, a mianowicie:

- wojskowe nauki społeczne, w obszarze zainteresowania których znajduje się podmiot walki zbrojnej - człowiek;
- teoria sztuki wojennej, której przedmiotem badań jest niejako sama technologia walki, a więc jej organizacja i prowadzenie;
- wojskowe nauki techniczne zajmujące się systemami uzbrojenia i techniki wojennej;
- wojskowe nauki geograficzne badające środowisko, w którym toczy się walka zbrojna;
- wojskowe nauki historyczne uogólniające doświadczenia walk zbrojnych stoczonych w przeszłości.

Wydaje się, że uzasadnione będzie wyróżnienie jeszcze jednego działu socjalistycznej nauki wojennej, a mianowicie teorii ogólnej, której koncepcja jest obecnie bardzo popularna w Związku Radzieckim.

Teoria ogólna ma się zajmować między innymi takimi problemami, jak: 1) określenie przedmiotu i zadań nauki wojennej, 2) klasyfikacja wchodzących w jej skład dziedzin oraz sformułowanie podstaw ogólnych stanowiących jej fundament i trzon.

Z dotychczasowych rozważań wynika, że współczesną socjalistyczną naukę wojenną traktujemy jako uporządkowany zbiór, a więc system wzajemnie ze sobą powiązanych dyscyplin naukowych, z których każda bada określony komponent walki zbrojnej. Dwie z nich, a mianowicie ogólna teoria nauki wojennej i teoria sztuki wojennej spełniają funkcję integrującą w stosunku do pozostałych dyscyplin naukowych.

Teoria ogólna spełnia tę funkcję poprzez proces poznania dialektycznego walki zbrojnej, teoria sztuki wojennej natomiast - przez wypracowanie zasadniczych założeń strategicznych, operacyjnych i taktycznych dotyczących form i sposobów przygotowania i prowadzenia działań wojennych.

Ważnym problemem dla każdej nauki, w tym również dla socjalistycznej nauki wojennej, są stosowane metody naukowo-badawcze. One decydują w ostateczności o wiarygodności rezultatów uzyskiwanych w toku badań.

Zag 3. Metody stosowane w nauce wojennej można podzielić na szczególne i ogólne. Do pierwszych zaliczymy metody występujące w poszczególnych dyscyplinach naukowych wchodzących w skład nauki wojennej. Będą to na przykład metody stosowane w geografii wojennej, psychologii wojskowej czy historii sztuki wojennej.

Metody ogólne - to takie, które są stosowane powszechnie, we wszystkich dyscyplinach wyróżnianych w nauce wojennej i służących do badania wojny oraz procesów walki zbrojnej. Szczególnie szerokie zastosowanie znajdują te metody w teorii sztuki wojennej.

Na specjalne wyróżnienie wśród metod ogólnych zasługują metody wypracowane przez filozofię marksistowską, a zwłaszcza dialektyka marksistowska. Jej powszechne zastosowanie w badaniu procesów walki zbrojnej jest - jak wspomnieliśmy powyżej - podstawową cechą odróżniającą socjalistyczną naukę wojenną od burżuazyjnej oraz warunkiem zapewniającym wiarygodność rezultatów badań. Wynika to z faktu, że dialektyka marksistowska odzwierciedla rzeczywistość w sposób obiektywny, stanowiąc niejako swoisty "analog" będącej w ciągłym ruchu i rozwoju materii.

Podstawą twierdzeń formułowanych przez socjalistyczną naukę wojenną są wnioski wyprowadzane z badań empirycznych przy zastosowaniu metody indukcyjnej. Zatem można przyjąć, że w badaniach z zakresu socjalistycznej nauki wojennej podstawową rolę odgrywają obserwacja i eksperyment uogólnione na drodze indukcji, a następnie weryfikowane w praktyce.

Z dużym powodzeniem stosuje się w socjalistycznej nauce wojennej również ogólne metody cybernetyczne, takie jak analiza wraz z jej odmianami mikro i makro, synteza oraz modelowanie. Szczególnie modelowanie okazuje się przydatne do rozwiązywania wielu problemów wiążących się z optymalizacją systemów dowodzenia, wykorzystania uzbrojenia, doskonalenia struktur organizacyjnych itp.

Ostatnio daje się zauważyć przenikanie do nauki wojennej nowych metod wyrosłych na gruncie matematyki. Badanie działań wojennych tylko z jakościowego punktu widzenia stało się obecnie niewystarczające, natomiast ich analiza w aspekcie ilości-

ciowym wymaga szerokiego zastosowania matematyki - ściślej metod matematycznych.

Wspominaliśmy już, że ogólnopoznawczym celem nauki wojennej jest ujawnianie, a następnie badanie prawidłowości oraz praw wojny i walki zbrojnej. Proces naukowo-badawczy prowadzący do tego celu realizowany jest przede wszystkim w ramach ogólnej teorii nauki wojennej, a zaliczyć go wypada do badań podstawowych, których znaczenie we współczesnej nauce stale wzrasta. W wystąpieniach na II Kongresie Nauki Polskiej podkreślano, że bez przeprowadzenia gruntownych badań podstawowych nie osiągnie się pomyślnych wyników ani w płaszczyźnie badań stosowanych, ani w zakresie wdrożeń. Te stwierdzenia są w pełni aktualne również dla nauki wojennej. Mają one wymowę tym większą, że dotychczas w warunkach wojska badania podstawowe były trochę zaniedbywane, co wiąże się z faktem, że nie dostrzegano ich znacznego wpływu na działalność praktyczną sił zbrojnych.

Zag 7 Prawa sformułowane przez socjalistyczną naukę wojenną określone są w literaturze przedmiotu jako prawa nauki wojennej i podzielone na prawa wojny i prawa walki zbrojnej. Do praw wojny zalicza się:

- prawo zależności wojny od polityki;
- prawo zależności przebiegu i rezultatu końcowego wojny od stosunku pomiędzy potencjałami ekonomicznymi walczących stron;
- prawo zależności przebiegu i wyniku wojny od stosunku pomiędzy możliwościami militarnymi walczących stron;
- prawo zależności przebiegu i wyniku wojny od stosunku pomiędzy potencjałami polityczno-moralnymi walczących stron.

Pierwsze z wymienionych praw uważa się za podstawowe prawo wojny, od którego uzależnione jest działanie pozostałych. Zgodnie z tym prawem polityczna treść wojny wywiera decydujący wpływ na ogólny charakter wojny, na sposoby i formy jej prowadzenia, na zaangażowanie w niej narodów i krajów oraz na rolę i zadania poszczególnych rodzajów sił zbrojnych w działaniach wojennych.

Ostatnio, ze względu na wzrastającą rolę nauki i techniki w życiu społeczeństwa, formułuje się prawo zależności

zdolności obronnej państwa /koalicji/ od potencjału naukowego i technicznego.

Prawa walki zbrojnej dzieli się w socjalistycznej nauce wojennej na dwie grupy. Pierwsza z nich zawiera prawa ujawniające relacje, jakie zachodzą pomiędzy działaniami wojennymi a warunkami społeczno-politycznymi, ekonomicznymi i innymi, w których toczy się wojna, druga zaś - prawa odzwierciedlające wewnętrzne związki i stosunki wynikające z samej istoty walki zbrojnej.

Jednym z ważniejszych praw walki zbrojnej jest prawo zależności sposobów prowadzenia działań wojennych od ilości i poziomu uzbrojenia oraz techniki wojennej. Poznanie tego prawa pozwala zrozumieć mechanizm przemian, jakie zachodziły w sposobach i formach działań wojennych w przeszłości, a także prognozować ich rozwój na przyszłość.

Prawa socjalistycznej nauki wojennej, podobnie jak wszystkie prawa formułowane w obszarze nauk społecznych, odzwierciedlają jedynie ogólne tendencje rozwojowe - w tym wypadku w dziedzinie militarnej. Forma ich przejawiania się zależy od konkretnych warunków historycznych, w jakich się toczy dana wojna. Poznanie praw rządzących walką zbrojną ma ogromne znaczenie dla umacniania obronności państw socjalistycznych.

Nasze dotychczasowe rozważania zakończymy próbą sformułowania zwięzłej definicji współczesnej nauki wojennej. Można przyjąć, że stanowi ona system wiedzy - a więc uporządkowany zbiór praw, zasad, twierdzeń i hipotez - o istocie wojny, wzajemnych związkach i uwarunkowaniach zjawisk zachodzących przed i w toku jej trwania, o przygotowaniu kraju /koalicji/ do życia, pracy i walki w okresie działań wojennych oraz o skutecznym działaniu państwa /koalicji/ i jego sił zbrojnych w toku realizacji określonych celów politycznych podczas wojny.

Nauka wojenna, podobnie jak każda inna dziedzina nauki, spełnia następujące funkcje:

- diagnostyczną, polegającą na dostarczaniu wiedzy z zakresu przygotowania kraju /koalicji/ do wojny i prowadzenia działań wojennych;

- prognostyczną, zapewniającą uzyskanie wiedzy o prawidłowościach i prawach wojny oraz działań wojennych, a także zasadach sztuki wojennej;

- instrumentalno-techniczną, rozumianą jako dostarczenie wiedzy o środkach i sposobach ich wykorzystania podczas realizacji zamierzonych celów i zadań /przede wszystkim cele i zadania polityczne oraz strategiczne, operacyjne i taktyczne, a także rozwiązania techniczne w zakresie broni, uzbrojenia i wyposażenia technicznego sił zbrojnych, ich organizacji i przygotowania/;

- humanistyczną, wyrażającą się w zaspokajaniu potrzeb intelektualnych i humanistycznych człowieka w jego dążeniu do poznania istoty wojny i działań wojennych.

W dobie rozwiniętej i stale postępującej rewolucji naukowo-technicznej nauka zaczyna pełnić nową funkcję, którą należy nazwać motoryczną, a która polega na tym, że staje się ona jednym z istotnych czynników przyspieszających rozwój społeczeństwa. Funkcja motoryczna nauki wojennej wyraża się w tym, że stanowi ona obecnie niezwykle istotny, może nawet najważniejszy instrument podnoszenia zdolności bojowej sił zbrojnych oraz możliwości obronnych poszczególnych państw i całych koalicji.

2. TEORIA SZTUKI WOJENNEJ

Omówienie zagadnień wynikających z tytułu niniejszego rozdziału rozpoczniemy od ustalenia za pomocą definicji regulujących znaczenia dwóch podstawowych terminów: "sztuka wojenna" i "teoria sztuki wojennej".

Przez sztukę wojenną będziemy rozumieli opartą na określonych zasadach teoretycznych, umiejętnościach i talencie zorganizowaną działalność praktyczną wojsk, mającą na celu jak najsprawniejsze przygotowanie i przeprowadzenie działań wojennych.

W przytoczonej definicji bardzo mocno akcentuje się dwa istotne momenty, a mianowicie, że:

- po pierwsze - sztuka wojenna zawsze opierała się na ustalonych zasadach teoretycznych, których sposób i stopień uzasadnienia zmieniały się stosownie do rozwoju społeczeństwa;

- po drugie - sztuka wojenna zawsze bazuje również na talencie, bez którego nie można uzyskać powodzenia w walce zbrojnej, nie mówiąc już o osiągnięciu tzw. "błyskotliwych zwycięstw". Chodzi o to, że pomyślnie przygotowanie i rozegranie walki - jak wykazują bogate doświadczenia historyczne - nie jest możliwe przy posługiwaniu się wyłącznie zasadą "algorytmiczną", tj. w wyniku niejako mechanicznego wykonania w ustalonej kolejności określonych operacji, bowiem chodzi głównie o twórcze stosowanie w praktyce wypracowanych przez naukę wojenną zasad, a to wymaga talentu. Wydaje się, że właśnie ten element przyczynił się do tego, że praktyczną działalność ludzi w dziedzinie militarnej utarło się nazywać "sztuką".

Mówiąc o teorii sztuki wojennej będziemy mieli na myśli wchodzącą w skład nauki wojennej dyscyplinę naukową, której przedmiotem badań są działania wojenne analizowane w oparciu o aktualne doświadczenie z zakresu sztuki wojennej pod kątem ich sprawnego przygotowania i przeprowadzenia, a także warunków, w jakich będą realizowane.

Przytoczona definicja zawiera kilka elementów, które zasługują na szczególną uwagę.

1. Podkreśla się w niej, że teoria sztuki wojennej jest dyscypliną naukową.

2. Zwraca się uwagę na to, że teoria sztuki wojennej opiera się na aktualnym doświadczeniu z zakresu sztuki wojennej, co decyduje o ogromnym znaczeniu dla nauki wojennej historii sztuki wojennej, o której można by powiedzieć, że jest "nauką o przeszłości dla przyszłości".

3. Mówiąc o przedmiocie teorii sztuki wojennej formuluje się myśl, iż bada ona działania wojenne z punktu widzenia ich sprawnego przygotowania i przeprowadzenia. Trzeba zaznaczyć, że obydwa terminy należy rozumieć szeroko, bowiem działania wojenne można sprawnie przygotować i przeprowadzić tylko wtedy, gdy pozna się dokładnie przeciwnika oraz teatr przyszłych działań wojennych, kiedy opracuje się i zastosuje właściwą organizację sił zbrojnych, wypracuje najwłaściwsze sposoby użycia poszczególnych rodzajów wojsk i sił zbrojnych oraz gdy zostanie spełnionych jeszcze szereg innych warunków.

4. W definicji wymienia się trzy niejako równoważne aspekty, w których teoria sztuki wojennej bada działania wojenne, a mianowicie przygotowanie, przeprowadzenie działań oraz warunki, w jakich przebiegają bądź będą przebiegać.

Wydaje się, że takie postawienie sprawy jest słuszne i nie powinno budzić wątpliwości, bowiem komponentem każdego zorganizowanego działania są szeroko rozumiane warunki, w jakich ono przebiega.

Wprowadzając definicję sztuki wojennej i teorii sztuki wojennej mieliśmy na celu wyraźne rozgraniczenie praktyki militarnej od jej uogólnień teoretycznych. Mylenie jednego z drugim prowadzi do nieporozumień, a zakładanie, że praktyka mieści się w ramach teorii jest niesłuszne.

Zgodnie z Wielką Encyklopedią PWN nauka pojmowana z punktu widzenia jej treści jest systemem należycie uzasadnionych twierdzeń i hipotez, zawierających na danym etapie rozwoju poznania naukowego i praktyki społecznej adekwatną do rzeczywistości wiedzę o zjawiskach i prawidłowościach zachodzących w określonej dziedzinie życia ludzkiego, o sposobach jej badania i praktycznego przekształcania przez człowieka. Zatem w nauce nie ma miejsca na praktykę.

Związek nauki z materialną rzeczywistością i praktyczną działalnością ludzi wyraża się w tym, że wszystkie te czynniki razem wzięte tworzą podstawę całej wiedzy ludzkiej, stanowią jednocześnie kryterium jej prawdziwości. Oprócz tego związek ów znajduje swój wyraz w fakcie, że nauka jest instrumentem, za którego pomocą oddziałujemy na materialną rzeczywistość w celu jej przekształcenia, a także stanowi podstawę organizacji i doskonalenia praktycznej działalności ludzi.

Praktycznym celem teorii sztuki wojennej jest formułowanie optymalnych zasad przygotowania i rozegrania walki zbrojnej /tzw. zasad sztuki wojennej/ oraz opracowanie uzasadnionych prognoz charakteru przyszłej wojny, a także tendencji rozwojowych sił zbrojnych, uzbrojenia i techniki bojowej oraz samych działań wojennych, natomiast jej cel ogólnopoznawczy polega na ujawnianiu i poznawaniu prawidłowości tkwiących w wojnie i walce zbrojnej oraz na formułowaniu odnośnych praw.

Sztuka wojenna, jak już wspominaliśmy wcześniej, opierała się zawsze na pewnych zasadach teoretycznych. Człowiek zawsze dążył do doskonalenia swojego działania, a więc należy przyjąć, że starał się również udoskonalić działanie w obszarze militarnym, tzn. sztukę wojenną. Podstawową rolę w tym procesie odgrywały operacje myślowe, które przez długi czas sprowadzały się prawdopodobnie do stosunkowo nieskomplikowanych refleksji na temat takiego zorganizowania i przeprowadzenia działań wojennych, które zapewniłyby odniesienie sukcesu.

W miarę upływu czasu przygotowywanie i prowadzenie działań wojennych opierano na coraz bardziej szczegółowych i wszechstronnych rozważaniach teoretycznych, których celem było wykrycie obiektywnych mechanizmów walki oraz sformułowanie takich zasad, których zastosowanie w praktyce dawałoby dużą szansę zwycięstwa nad przeciwnikiem.

Wydaje się, że przez długi czas podstawowymi metodami poznawczymi stosowanymi w procesie badań nad sztuką wojenną były metoda prób i błędów oraz porównywanie; powszechnie powielano takie wzory przygotowywania i prowadzenia działań wojennych, których zastosowanie w przeszłości przez wielkich wodzów prowadziło do zwycięstwa.

W miarę rozwoju społeczeństw obserwujemy również rozwój sztuki wojennej, a także jej podstaw teoretycznych, które nabierają coraz konkretniejszych kształtów, mimo że jeszcze do końca XVII wieku opierają się na ograniczonym materiale faktycznym i niezbyt precyzyjnych metodach badawczych.

Wyraźny skok zarówno w rozwoju sztuki wojennej, jak i jej teorii obserwujemy w XVIII wieku, czego przyczyną było niewątpliwie ukształtowanie się w Europie nowych, kapitalistycznych stosunków ekonomiczno-społecznych oraz powstanie nauki wojennej /notabene burżuazyjnej/.

Duży wpływ na rozwój teorii sztuki wojennej wywarły pod koniec pierwszego ćwierćwiecza naszego stulecia takie czynniki, jak zwycięstwo Wielkiej Rewolucji Socjalistycznej, powstanie państwa radzieckiego i jego armii oraz narodziny radzieckiej nauki wojennej, opartej na metodologii marksistowsko-leninowskiej.

W czasach nam współczesnych obserwujemy szybki rozwój teorii sztuki wojennej i widoczny wzrost jej znaczenia dla praktycznego działania wojsk. Jest to, jak się wydaje, wynikiem następującego stanu rzeczy:

- po pierwsze - w ogóle wzrosła rola nauki w rozwiązywaniu poszczególnych zagadnień praktyki społecznej;

- po drugie - rewolucja naukowo-techniczna przeżywana przez armie głównych państw świata postawiła na porządku dziennym szereg ważnych problemów z zakresu organizacji i prowadzenia działań wojennych, w których rozwiązanie możliwe jest tylko na drodze żmudnych badań naukowych i eksperymentowania;

- po trzecie - trzeba zdać sobie sprawę z tego, że zdecydowanie pokojowa polityka Związku Radzieckiego i pozostałych państw socjalistycznych wyklucza możliwość praktycznego weryfikowania teorii wojennych drogą wywoływania lokalnych konfliktów zbrojnych, jak to czynią państwa kapitalistyczne; w tej sytuacji przed całą socjalistyczną nauką wojenną, a zwłaszcza przed teorią sztuki wojennej stoi zadanie opracowania takich metod, które pozwoliłyby szybko i w sposób wiarygodny oceniać słuszność i przydatność dla praktyki militarnej różnych koncepcji teoretycznych;

- wreszcie po czwarte - warto mieć na uwadze fakt, iż współczesne problemy sztuki wojennej są tak skomplikowane, że nie sposób jest rozwiązywać ich drogą improwizacji, opierając się jedynie na metodzie prób i błędów, porównaniu i innych prostych operacjach myślowych.

Reasumując można powiedzieć, że w dobie współczesnej obserwujemy duże zapotrzebowanie praktyki na rozwiązania teoretyczne, bez których praktyka nie może się rozwijać. Taki stan rzeczy - jak podkreślano na II Kongresie Nauki Polskiej - rzutuje na podniesienie rangi wyższych uczelni i instytutów naukowych.

Jednym z najistotniejszych obecnie problemów nauki wojennej jest właściwe, tj. zgodne z logiką działań wojennych, wyróżnienie części składowych sztuki wojennej i stosownie do tego części składowych teorii sztuki wojennej.

W historycznym ujęciu problem ten przedstawiałby się następująco:

Do XVII wieku przyjmowano, że sztuka wojenna /rozumiana naturalnie w sposób ówczesny/ dzieli się na dwie podstawowe części, a mianowicie na strategię i taktykę.

Taki podział sztuki wojennej był zgodny z ówczesną strukturą organizacyjną sił zbrojnych oraz zasadami prowadzenia działań wojennych, których schemat wyglądał następująco: wódz dysponujący silną armią starał się rozbić wojska przeciwnika w ciągu jednej bitwy, zwanej bitwą generalną. W tym celu doprowadzał swoje wojska na pole bitwy i odpowiednio je uszykowawszy wprowadzał do walki. Zatem w działaniach wojennych wyróżniano dwa wyraźne etapy: jeden - poprzedzający bitwę, a wiążący się z zebraniem wojsk i doprowadzeniem ich na pole walki, oraz drugi, którego treścią było rozegranie bitwy generalnej, z reguły decydującej o losach wojny /np. bitwa pod Kannami, bitwa pod Grunwaldem/.

Wszystko, co wiązało się z działaniami wojsk w pierwszym z wymienionych etapów, nazywano strategią, natomiast to, co wchodziło w zakres drugiego - taktyką.

Z przeprowadzonych rozważań wynika, że podstawą tak wyraźnego podziału sztuki wojennej na strategię i taktykę była właśnie możliwość zrealizowania celów wojny w wyniku stoczenia jednej zwycięskiej bitwy generalnej.

W XVIII wieku zmieniała się liczebność i struktura organizacyjna wojsk, a dotychczasowe sposoby prowadzenia wojny zaczęły podlegać zmianom i przeobrażeniom, bowiem w nowych warunkach o losach wojny nie mogła już przesądzić jedna bitwa generalna. Działania wojenne zaczęły się rozwijać, przybierając formę szeregu kolejnych walk i bitew rozciągniętych w czasie i przestrzeni. Cele realizowane w tych bitwach nie mieściły się już w ramach ustalonych przez taktykę, nie mogły być też utożsamione z celami strategii. To nowe zjawisko bardzo wyraźnie zarysowało się w wojnie rosyjsko-japońskiej /1904-1905 r./ oraz w pierwszej wojnie światowej, w czasie której dla osiągnięcia celów strategicznych i politycznych przeprowadzono szereg frontowych i armijnych operacji na ogromnych przestrzeniach, przy współdziałaniu różnych rodzajów wojsk. Podobne problemy ujawniły się podczas walk Armii Czerwonej przeciwko kontrrewolucji i obcej interwencji.

Tak więc zaistniała potrzeba wyróżnienia w sztuce wojennej ogniwa pośredniego pomiędzy strategią i taktyką, które zajmowałyby się nowymi formami prowadzenia działań wojennych.

Już w okresie wojen napoleońskich w sztuce wojennej pojawia się po raz pierwszy termin "operacja", który odnosi się do działań prowadzonych przez przeciwne armie w różnym czasie i miejscu. Termin ten w niedługim czasie odegrał rolę czynnego elementu metodologicznego, pozwalającego wyróżnić w sztuce wojennej nowy ważny dział. Pod koniec XIX wieku pojęcie operacji było już w sztuce wojennej ugruntowane; w tym czasie powstają również pierwsze załączki związków operacyjnych wojsk lądowych - armie polowe.

W 1922 r. na bazie doświadczeń pierwszej wojny światowej i wojny domowej wprowadzono w Armii Czerwonej nowy termin - "sztuka operacyjna". Dopiero jednak od 1926 r. zaczęto oficjalnie dzielić sztukę wojenną na trzy podstawowe części składowe: strategię, sztukę operacyjną i taktykę.

Druga wojna światowa i okres powojenny w pełni potwierdziły słuszność takiego podziału.

W państwach zachodnich pogląd na strukturę sztuki wojennej był i jest nieco inny. Wprawdzie w okresie międzywojennym żaden z burżuazyjnych teoretyków i praktyków wojskowych nie kwestionował słuszności terminu "operacja", niemniej jednak istniały pewne różnice zdań. Dotyczyły one głównie tej części sztuki wojennej, która wiązała się z operacjami, a która w Związku Radzieckim została nazwana sztuką operacyjną. Np. w Niemczech mówiło się "o działaniach operacyjnych", natomiast we Francji i Anglii - o "małej strategii" lub "dużej taktyce". Terminy te utrzymały się na Zachodzie do chwili obecnej, jednak ostatnio coraz częściej operuje się terminem "strategia operacyjna".

Podsumowując nasze rozważania poświęcone strukturze socjalistycznej sztuki wojennej możemy stwierdzić, że aktualnie wyróżnia się w niej następujące składowe: strategię, sztukę operacyjną i taktykę. Odpowiednio do tego teoria sztuki wojennej dzieli się na teorię strategii, teorię sztuki operacyjnej i teorię taktyki.

Jednym z głównych celów praktycznych teorii sztuki wo-

jennej jest formułowanie ogólnych zasad organizacji i prowadzenia działań wojennych, określanych jako zasady sztuki wojennej. Stanowią one najogólniejsze idee, najważniejsze wskazania dotyczące organizacji i prowadzenia walki, operacji i wojny w całości.

Zasady sztuki wojennej spełniają dwojaką rolę: są - po pierwsze - dyrektywami, których przestrzeganie w procesie organizowania i prowadzenia działań wojennych zapewnia wysokie prawdopodobieństwo odniesienia sukcesu, a po drugie - kryteriami, za których pomocą można oceniać jakość działań wojennych.

Formułowanie poszczególnych zasad wojennych jest wynikiem dążenia ludzi do ujęcia niektórych, niekiedy bardzo trudnych i zawiłych zjawisk wojny i walki zbrojnej w ramy nieskomplikowanych, jednoznacznych zasad, mogących stanowić ugruntowaną podstawę praktycznego działania.

W większości przypadków poszczególne zasady sztuki wojennej formułowali wielcy wodzowie - między innymi Napoleon. Do podstawowych stosowanych przez niego można zaliczyć zasady: ześrodkowania sił i środków do wykonania głównych zadań wg ich ważności, wykorzystania ducha moralnego wojsk i środków politycznych, manewru, szybkości i zaskoczenia, prostoty działania, wysokiej jakości dowodzenia. Napoleon należał do tych wodzów, którzy potrafili w sposób konsekwentny wcielić w życie sformułowane przez siebie zasady.

Wielu współczesnych teoretyków i praktyków wojskowych uważa, że pełnego sformułowania odpowiadających współczesności zasad dokonał Clausewitz. Są to zasady następujące: cel, zmasowanie, ekonomia, zaskoczenie, jedność dowodzenia oraz manewr.

Poszczególne zasady sztuki wojennej formułowali również rosyjscy i radzieccy teoretycy wojskowi, tacy jak Kutuzow, Suworow, Frunze, Tuchaczewski czy Szaposznikow.

Również w polskiej teoretycznej myśli wojskowej spotykamy ciekawe zasady sztuki wojennej. Np. w okresie od XV do XVIII wieku duże znaczenie przywiązywano do takich, jak: współdziałanie, manewr, ruchliwość, zaskoczenie i koncentrowanie przeważających sił celem rozbicia przeciwnika.

Analizując przedmiot łatwo zauważyć, że zasady sztuki wojennej formułowane na poszczególnych etapach rozwoju społeczeństwa różniły się między sobą. Nawet zasady formułowane przez wielkich wodzów żyjących i działających w tym samym okresie nie były identyczne. Fakty te świadczą o tym, że zasady sztuki wojennej mają charakter historyczny, a więc są zmienne, oraz że były, są i będą różnie formułowane. Oznacza to, iż w konkretnych warunkach historycznych mają zawsze znaczenie tylko określone zasady, a nie wszystkie, które dotychczas sformułowano w sztuce wojennej. Stąd wniosek, że zadaniem sztuki wojennej jest ciągła weryfikacja istniejących zasad oraz formułowanie nowych, odpowiadających współczesnym warunkom.

Aktualnie, podobnie jak we wszystkich epokach historycznych, w różnych krajach formułuje się różne zasady. Np. w USA za najważniejsze uznaje się: cele i zadania, działania zaczepne, zmasowanie, ekonomię sił, manewr, jedność dowodzenia, zabezpieczenie działań, zaskoczenie oraz prostotę.

Socjalistyczna nauka wojenna szczególnie wiele uwagi poświęca sformułowaniu zasad sztuki wojennej, doceniając ich praktyczne znaczenie w procesie przygotowywania i prowadzenia działań wojennych.

Niektórzy autorzy radzieccy preferują nawet koncepcję całego systemu zasad socjalistycznej nauki wojennej, którego elementem składowym byłby ogólny system zasad sztuki wojennej^{1/}. . . Do zasad socjalistycznej nauki wojennej zaliczają oni:

- społeczno-polityczne zasady budownictwa wojskowego;
- organizacyjne zasady budownictwa wojskowego;
- zasady wychowania i szkolenia wojsk;
- ogólny system zasad sztuki wojennej.

Wśród zasad sztuki wojennej wyróżnia się takie, które obejmują swoim zakresem jednocześnie strategię, sztukę operacyjną i taktykę, a więc zasady ogólne, oraz zasady szczegółowe, dzielące się z kolei na zasady działań wojennych różnych rodzajów wojsk oraz na zasady różnych rodzajów zabezpieczenia działań bojowych.

1/ W.J. Sawkin - "Osnownyje principy operatiwnogo isskustwa i taktiki". Moskwa 1972 r.

Do ogólnych zasad sztuki wojennej zalicza się:

- celowość, tj. zgodność celów strategicznych z celami politycznymi, operacyjnych ze strategicznymi i taktycznych z operacyjnymi; zgodność celów z możliwościami ich realizacji, celowość wykonywania określonych zadań /przedsięwzięć/ prowadzących do osiągnięcia celu głównego;

- ścisłą więź frontu obrony wewnętrznej z frontem walki zewnętrznej;

- gotowość bojową - utrzymanie dowództw, sztabów i wojsk w wysokiej gotowości bojowej i sprawne jej osiągnięcie;

- wysoki stan moralno-polityczny i wysoką dyscyplinę;

- ✓ - zaskoczenie i maskowanie;

- działania zaczepne;

- współdziałanie;

- przewagę;

- ✓ - ześrodkowanie sił i środków oraz skupienie wysiłków do wykonania głównych zadań w decydującym o powodzeniu miejscu i czasie;

- ciągłość działań;

- manewr;

- odwody;

- zabezpieczenie.

3. TEORIA STRATEGII

Wśród teoretyków i praktyków wojskowych panuje zgodny pogląd, że strategia jest najważniejszym działem sztuki wojennej. Jednak istota i treść samej strategii budzą już wiele kontrowersji. Np. w USA rozróżnia się dwa pojęcia strategii: strategię narodową i strategię wojskową. "Strategia w pojęciu ogólnym /nazywana też wielką lub narodową/ jest sztuką i nauką o rozwoju i wykorzystaniu politycznych, ekonomicznych, psychologicznych i militarnych sił narodu w czasie pokoju i w okresie wojny dla udzielenia maksymalnego poparcia polityce narodowej. W znaczeniu wojskowym strategia jest sztuką i nauką wykorzystania sił zbrojnych dla osiągnięcia celów polityki narodowej przez zastosowanie siły lub groźbę jej użycia".

Prancuski generał Beaufre twierdzi, że: "Strategia wojenna jest to sztuka wykorzystania siły dla osiągnięcia celów

polityki".

Z zacytowanych sformułowań wynika, że Beaufre utożsamia strategię jedynie z określoną sztuką, podczas gdy teoretycy amerykańscy pojmują ją jako sztukę i naukę zarazem.

Nie podejmując polemiki z przedstawionymi przykładowo zapatrywaniami zachodnich teoretyków wojskowych na istotę i treść strategii zaprezentujemy obecnie pogląd wypracowany przez socjalistyczną naukę wojenną.

Przede wszystkim przypominamy, że zgodnie z przyjętą metodologią odróżnimy strategię, jako określony element sztuki wojennej, od teorii strategii, będącej częścią składową teorii sztuki wojennej.

Strategia - to oparta na określonych zasadach teoretycznych, umiejętnościach i talencie praktyczna działalność wyższego kierownictwa polityczno-wojskowego oraz naczelnego dowództwa i wyższych sztabów, zmierzająca do wszechstronnego przygotowania sił zbrojnych kraju do prowadzenia działań wojennych w konkretnych warunkach historycznych.

Działalność ta obejmuje między innymi następujące przedsięwzięcia:

- organizowanie i prowadzenie rozpoznania strategicznego;
- opracowywanie planów osiągnięcia gotowości bojowej przez siły zbrojne oraz system OTK zarówno w warunkach istnienia okresów zagrożenia, jak i przy nagłej napaści przeciwnika;
- opracowywanie planów związanych z odparciem napaści przeciwnika zarówno w warunkach użycia broni rakietowo-jądrowej, jak też bez jej użycia, lecz przy stałym zagrożeniu;
- realizowanie planów związanych z rozbudową sił zbrojnych, ich uzbrojeniem i wyposażeniem technicznym oraz wyszkoleniem i wychowaniem;
- planowanie i organizowanie systemu mobilizacyjnego sił zbrojnych, wojsk oraz sił i środków OTK;
- planowanie, organizowanie oraz prowadzenie operacji strategicznych na teatrze działań wojennych;
- planowanie i organizowanie systemu współdziałania pomiędzy rodzajami wojsk i sił zbrojnych oraz z armiami sojusznymi;

- organizowanie systemu współdziałania wojsk operacyjnych przeznaczonych do działań w układzie międzysojuszniczym na zewnętrznym froncie wojny z wojskami przeznaczonymi do wykonywania zadań OTK;

- organizowanie i utrzymywanie w pełni sprawnego systemu dowodzenia i kierowania;

- organizowanie wszechstronnego zabezpieczenia operacyjnego i strategicznego działań sił zbrojnych i systemu OTK;

- planowanie, organizowanie i utrzymywanie w niezbędnej gotowości sił i środków przeznaczonych do likwidacji skutków zmasowanych uderzeń broni masowego rażenia na obszarze kraju i w siłach zbrojnych;

- planowanie, organizowanie i studiowanie teatrów działań wojennych, zwłaszcza pod kątem ich operacyjnego przygotowania i wykorzystania.

Teoria strategii zajmuje się działaniami wojennymi w skali strategicznej, prowadzonymi na lądowych, morskich i oceanicznych teatrach działań wojennych oraz w przestrzeni powietrznej i kosmicznej, badając te działania w oparciu o aktualne doświadczenia społeczne w zakresie sztuki wojennej i z punktu widzenia ich sprawnego przygotowania i prowadzenia, a także z punktu widzenia przygotowania do ich prowadzenia całych sił zbrojnych państwa.

Zasadniczym celem praktycznym teorii strategii jest wypracowanie zasad, których zastosowanie w praktyce zapewni siłom zbrojnym wysoką gotowość do prowadzenia skutecznych działań wojennych. Pomyślna realizacja tego celu w sposób bezpośredni wpływa na stopień przygotowania całego państwa /koalicji/ do wojny.

Do ważnych celów praktycznych teorii strategii należy również sformułowanie uzasadnionych postulatów i dyrektyw dotyczących przygotowania pod względem militarnym poszczególnych dziedzin gospodarki narodowej i całego społeczeństwa do prowadzenia działań wojennych.

Ogólnopoznawczym celem teorii strategii jest wykrywanie prawidłowości decydujących o przebiegu i wyniku wojny oraz działań wojennych prowadzonych w skali całych sił zbrojnych danego państwa /koalicji/, a także formułowanie odnośnych praw.

Pomiędzy teorią strategii, a teorią sztuki operacyjnej i taktyki zachodzi stosunek nadrzędności. Ta wyróżniona pozycja teorii strategii wpływa stąd, że problemy, którymi się ona zajmuje wynikają bezpośrednio z polityki danego państwa czy koalicji państw; z kolei rozwiązanie tych problemów jest ściśle i bezpośrednio podporządkowane polityce. Teoria strategii oraz oparta na jej zasadach określona działalność praktyczna stanowią ważny instrument realizacji polityki.

4. TEORIA SZTUKI OPERACYJNEJ

Podobnie jak to czyniliśmy wyżej - omawianie problemów sztuki operacyjnej oprzemy na definicjach dwóch podstawowych terminów: "sztuki operacyjnej" i "teorii sztuki operacyjnej".

Przez sztukę operacyjną będziemy rozumieli opartą na określonych zasadach teoretycznych, umiejętnościach i talencie działalność organów dowodzenia szczebla operacyjnego mającą na celu przygotowanie i przeprowadzenie operacji.

Uwzględniając strukturę organizacyjną sił zbrojnych oraz ich miejsce, rolę i zadania w przyszłej wojnie, a także możliwości poszczególnych rodzajów wojsk w zakresie samodzielnego lub względnie samodzielnego przeprowadzenia operacji, możemy mówić o sztuce operacyjnej wojsk lądowych, lotnictwa, marynarki wojennej, wojsk OPK oraz OTK. Wyróżnienie tej ostatniej jest uzasadnione występowaniem w naszych warunkach dwóch frontów: frontu zewnętrznego, utworzonego przez wojska operacyjne oraz frontu obrony wewnętrznej, na którym działają siły i środki OTK.

Wyjaśniając z kolei istotę teorii sztuki operacyjnej można powiedzieć, że jest ona dyscypliną naukową wchodzącą w skład teorii sztuki wojennej, a jej przedmiotem badań są operacje, które rozpatruje z punktu widzenia ich sprawnego przygotowania i przeprowadzenia oraz warunków, w jakich są realizowane.

Teoria sztuki operacyjnej analizuje zatem operacje związków operacyjnych różnych rodzajów sił zbrojnych, które najczęściej prowadzone będą w ramach operacji strategicznej na określonym teatrze działań wojennych. W takich operacjach każdy związek operacyjny danego rodzaju sił zbrojnych będzie

realizować swoje zadania w powiązaniu z zadaniami wykonywanymi przez związek operacyjny innego rodzaju sił zbrojnych ściśle z nim współdziałający, a szczególnie w powiązaniu z zadaniami, jakie na danym teatrze działań wojennych będą realizować strategiczne siły jądrowe. Siły te wykonują strategiczne uderzenia jądrowe zarówno w zasięgu operacji prowadzonych przez poszczególne związki operacyjne, jak i poza tym zasięgiem. Skutki strategicznych uderzeń jądrowych będą więc zawsze wywierać wpływ na istotę i charakter operacji prowadzonych przez inne rodzaje sił zbrojnych.

Stosownie do zasygnalizowanego powyżej podziału sztuki operacyjnej można w jej teorii odpowiednio wyróżnić: teorię sztuki operacyjnej wojsk lądowych, lotnictwa, marynarki wojennej, wojsk OPK oraz OTK.

Teoria sztuki operacyjnej rozumiana zgodnie z podaną definicją narodziła się - jak już wspominaliśmy - w Związku Radzieckim w okresie międzywojennym jako teoretyczna podstawa praktycznego działania wojsk w zakresie przygotowania i przeprowadzenia operacji.

Do wybuchu II wojny światowej w ramach radzieckiej nauki wojennej opracowano szereg zagadnień wchodzących aktualnie w skład teorii sztuki operacyjnej. Np. sformułowano teorię głębokiej operacji, która była wyrazem rewolucyjnej postępowości radzieckiej nauki wojennej; teoria ta podbudowana teorią połączonych operacji wojsk lądowych, marynarki wojennej i lotnictwa znalazła szerokie zastosowanie w działaniach Armii Radzieckiej podczas II wojny światowej.

Praktycznym celem teorii sztuki operacyjnej jest formułowanie zasad, których zastosowanie w praktyce pozwoli na sprawne przygotowanie i przeprowadzenie operacji oraz zapewni ich wysoką skuteczność.

Przykładowo można wymienić następujące szczegółowe cele praktyczne teorii sztuki operacyjnej:

- opracowanie optymalnych zasad prowadzenia rozpoznania na szczeblu operacyjnym;
- opracowanie skutecznych sposobów utrzymywania wysokiej gotowości bojowej wojsk;

- opracowanie naukowo uzasadnionych zasad optymalnego wykorzystania w operacjach poszczególnych rodzajów wojsk;
- opracowanie efektywnych sposobów użycia w operacjach broni raketowo-jądrowej;
- opracowanie skutecznych sposobów uchronienia wojsk własnych od rażących skutków uderzeń jądrowych przeciwnika;
- opracowanie zasad sprawnego dowodzenia wojskami na szczeblu taktycznym;
- opracowanie optymalnych zasad operacyjnego szkolenia wojsk i sztabów;
- uogólnianie doświadczeń wojsk własnych i potencjalnego przeciwnika w zakresie organizacji i prowadzenia operacji;
- formułowanie uzasadnionych wniosków dotyczących wpływu charakteru i właściwości odnośnych TDW na organizację i prowadzenie operacji oraz użycie w nich poszczególnych rodzajów wojsk.

Do celów ogólnopoznawczych teorii sztuki operacyjnej należy wykrywanie prawidłowości leżących u podstaw działań wojennych szczebla operacyjnego oraz formułowanie odnośnych praw.

Podstawowym pojęciem teorii sztuki operacyjnej jest "operacja", którą aktualnie rozumie się jako całokształt poczynań organizacyjno-wykonawczych, uderzeń ogniowych oraz manewrów wykonywanych bądź samodzielnie, bądź /najczęściej/ wspólnym wysiłkiem związków operacyjnych różnych rodzajów wojsk i sił zbrojnych. Działania te rozdzielone w czasie i przestrzeni, ale połączone wspólną myślą przewodnią /zamiarem/ i prowadzone pod jednym kierownictwem 'mają' doprowadzić do osiągnięcia konkretnego celu operacyjnego albo strategicznego.

W przytoczonej definicji zostały wyeksponowane cechy charakterystyczne współczesnych operacji, które obecnie krótko omówimy.

1. Każda operacja, aby była skuteczna, musi być dokładnie zaplanowana, zorganizowana i pod każdym względem zabezpieczona. Dlatego właśnie mówimy, że każda operacja to całokształt poczynań organizacyjno-wykonawczych.

2. Istotnym elementem każdej operacji są wszelkie uderzenia ogniowe. W operacjach z użyciem broni jądrowej będą to uderzenia raketowo-jądrowe, natomiast w działaniach bez użycia broni jądrowej - ogień środków konwencjonalnych.

3. Operacje w ogóle, a współczesne operacje w szczególności są przedsięwzięciami bardzo skomplikowanymi; bitwy i walki objęte operacją toczą się w różnym czasie i przestrzeni, co powoduje konieczność ścisłego określenia celu, zarysowania jednego zamiaru, posiadania jednego sprawnego kierownictwa, które zapewniłoby skoncentrowanie wysiłków wszystkich wojsk na wykonaniu postawionego zadania.

Współczesna operacja może się składać z szeregu bitew, z których każda będzie realizowała cele pośrednie operacji. Bitwy mogą mieć charakter zaczepny, obronny lub spotkaniowy. Należy liczyć się z faktem, że każda bitwa będzie doprowadzać do radykalnych zmian w sytuacji operacyjno-taktycznej, polegających bądź na przybliżaniu, bądź na oddalaniu celu całej operacji.

5. TEORIA TAKTYKI

Postępując tak jak poprzednio zaproponujemy odróżnienie "taktyki" od "teorii taktyki" i próbujemy zbudować definicje regulujące tych terminów.

W naszym rozumieniu taktyka jest to oparta na ustalonych zasadach teoretycznych, umiejętnościach i talencie działalność pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych mająca na celu przygotowanie i przeprowadzenie walki.

Taktyka obejmuje swoim zakresem działalność wszystkich rodzajów sił zbrojnych oraz rodzajów wojsk i służb; mogą one w zależności od przeznaczenia, uzbrojenia i posiadanej techniki wojennej stosować różne formy i sposoby wykonywania zadań bojowych, a więc mogą stosować własną taktykę. Dlatego mówimy o taktyce poszczególnych rodzajów sił zbrojnych, rodzajów wojsk i służb, a także o taktyce partyzanckiej.

Na współczesnym polu walki w realizacji zadań bojowych uczestniczą różne rodzaje wojsk i służb oraz różne rodzaje sił zbrojnych. Dlatego mówi się, że współczesna walka jest walką

ogólnowojskową. Działalność pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych mającą na celu przygotowanie i prowadzenie walki ogólnowojskowej nazwać więc trzeba taktyką ogólną.

Taktyka była i jest narzędziem wykonawczym sztuki wojennej; występuje ona tak dawno, jak dawno człowiek uprawia rzemiosło wojenne. Taktyka, jako dyscyplina wiążąca się bezpośrednio z realizacją walki zbrojnej, pozostaje w systemie działania militarnego w stosunku podrzędności do strategii i sztuki operacyjnej; funkcjonuje niejako w interesach jednej i drugiej oraz służy bezpośrednio realizacji celów, które wynikają dla niej z operacyjnego poziomu działalności militarnej.

Należy zwrócić uwagę na to, że obecnie uległa przewartościowaniu rola taktyki w ramach sztuki wojennej. Dzieje się tak dlatego, że użycie broni masowego rażenia w określonych sytuacjach pozwala na osiągnięcie oprócz celów taktycznych także operacyjnych, a nawet strategicznych. Niemniej jednak rola taktyki we współczesnych warunkach nie uległa zmniejszeniu, bowiem tylko bezpośrednia walka zapewnia zniszczenie nieprzyjaciela oraz opanowanie i utrzymanie rubieży, rejonów lub obszarów.

Teoria taktyki jest dziedziną wiedzy wchodzącą w skład nauki wojennej i mającą za swój przedmiot walkę, którą bada z punktu widzenia jej przygotowania i przeprowadzenia, a także w aspekcie warunków, w jakich się toczy.

Praktycznym celem teorii taktyki jest wypracowanie optymalnych, naukowo uzasadnionych zasad sprawnej organizacji i prowadzenia różnych rodzajów walki w konkretnych warunkach.

Np. do praktycznych celów teorii taktyki należy opracowywanie dyrektyw sprawnego działania w zakresie osiągania przez pododdziały, oddziały i związki stanów wyższej gotowości bojowej, ich przegrupowania, a także organizacji dowodzenia wojskami. Natomiast do jej celów ogólnopoznawczych zalicza się badanie charakteru współczesnej walki oraz najogólniejszych mechanizmów jej organizacji i prowadzenia, a także ujawnianie prawidłowości tkwiących w walce i formułowanie odnośnych praw.

Podstawowym pojęciem teorii taktyki jest "walka", którą rozumie się jako zorganizowane starcie zbrojne pojedynczych żołnierzy, pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych w celu wykonania postawionych przed nimi zadań bojowych.

Walka może być toczona na lądzie, morzu i w powietrzu. Prowadzi się ją w celu zniszczenia lub wzięcia do niewoli siły żywej przeciwnika, zniszczenia lub zdobycia jego uzbrojenia i techniki bojowej, a także załamania jego zdolności do stawiania oporu.

Współczesna walka lądowa prowadzona jest wspólnym wysiłkiem wszystkich rodzajów wojsk przy wsparciu lotnictwa, a niekiedy również i marynarki wojennej; dlatego nosi ona charakter ogólnowojskowy.

Współczesna walka ogólnowojskowa z reguły stanowi element operacji lub bitwy.

6. DOKTRYNA WOJENNA

W okresie międzywojennym, a także po drugiej wojnie światowej, narodziło się niemało poglądów na doktrynę wojenną. Najczęściej miały one i mają charakter kontrowersyjny - poczynając od istoty, treści i zadań doktryny wojennej, a kończąc na celu jej istnienia.

M. Frunze w 1921 roku dość dokładnie sprecyzował istotę, charakter, cele i zadania doktryny wojennej, uzasadnił potrzebę opracowania oraz wyjaśnił sens jej istnienia w państwie radzieckim w okresie pokoju. Najistotniejszym momentem w sformułowaniu Frunzego, którego nie spotyka się w żadnej definicji doktryny wojennej teoretyków państw kapitalistycznych, jest przyjęcie założenia, że doktryna wojenna wynika z klasowego charakteru państwa i jest określona poziomem rozwoju sił wytwórczych kraju.

Spory i dyskusje na temat istoty, celu i zadań doktryny wojennej nie wygasły również i dzisiaj; można powiedzieć, że aktualnie nie ma takiej definicji doktryny wojennej, która uzyskałaby aprobatę wszystkich znawców problemu. W naszych rozważaniach przedstawimy jedną z wielu możliwych definicji, która - naszym zdaniem - ma wiele zalet.

Przez pojęcie doktryny wojennej należy rozumieć system naukowo uzasadnionych i oficjalnie uznanych przez państwo poglądów na charakter przyszłej wojny i sposoby jej prowadzenia w ogóle i w szczególności oraz na kierunki rozbudowy sił

zbrojnych kraju i jego przygotowania do prowadzenia wojny. Należy dodatkowo wyjaśnić, że ideą przewodnią każdej doktryny wojennej jest ocena polityczna przyszłej wojny oraz wynikającego z klasowego charakteru państwa jego stosunku do wojny.

Doktryna wojenna w oparciu o wszechstronne badania naukowe, dotyczące zarówno oceny sytuacji politycznej i prognoz jej rozwoju, jak też możliwości potencjału ekonomicznego kraju, oraz wnioski formułowane przez naukę wojenną - określa możliwy charakter współczesnej wojny, ustala stopień i kierunki zagrożenia, precyzuje konkretne cele i zadania na wypadek wybuchu konfliktu zbrojnego oraz wyznacza zakres i charakter przygotowań państwa i jego sił zbrojnych do wojny, a także określa sposoby jej prowadzenia.

Na treść i charakter doktryny wojennej mają wpływ między innymi takie czynniki, jak:

- uczestniczenie lub nieuczestniczenie państwa w określonej koalicji /sojuszu/ militarnej;
- charakter polityki wewnętrznej i zagranicznej;
- własne możliwości ekonomiczne, techniczne i naukowe;
- potencjalny przeciwnik i ocena jego możliwości;
- położenie geograficzne kraju;
- warunki terenowe, komunikacyjne i klimatyczne;
- struktura administracji państwowej;
- tradycje narodowe, a w tym szczególnie tradycje myśli wojskowej narodu;
- stan, wykszolenie, uzbrojenie i wyposażenie sił zbrojnych państwa;
- ogólny poziom rozwoju kulturalnego narodu.

Doktryna wojenna składa się z dwóch ściśle ze sobą powiązanych i współzależnych części - politycznej i militarnej.

W części politycznej wyrażony jest stosunek państwa do wojny oraz ocena polityczna przyszłej wojny. W aspekcie politycznym doktryna wojenna z zasady na określonym etapie historycznym jest niezmienna. Może ona ulegać tylko pewnym modyfikacjom. Względna stabilność treści politycznej doktryny wojennej wynika przede wszystkim z klasowego charakteru państwa. W państwie o niezmiennym charakterze klasowym może ona ulec zmianie tylko wtedy, gdy ogólny układ sił w świecie lub na określonym obszarze uległ diametralnej zmianie.

W części militarnej doktryna wojenna określa charakter działania sił zbrojnych na wypadek wybuchu konfliktu zbrojnego /zaczepny, obronny/. W relacji między sztuką wojenną a doktryną wojenną obserwujemy swego rodzaju sprzężenie zwrotne, bowiem doktryna opiera się na założeniach sztuki wojennej, wywierając z kolei na ich treść istotny wpływ. I odpowiednio - stały rozwój technicznych środków walki zmusza do ciągłego udoskonalania sposobów jej prowadzenia, podczas gdy potrzeby współczesnego /przewidywanego/ pola bitwy wpływają z kolei na doskonalenie środków walki. Dlatego w swojej części militarnej doktryna wojenna nie jest stała, lecz ciągle podlega zmianom i rozwojowi. Wnoszenie nowych elementów do treści doktryny wojennej następuje wraz z rozwojem państwa i jego sił zbrojnych.

Za właściwą i trwałą można uznać dopiero taką doktrynę wojenną, która opiera się na w pełni uzasadnionych wnioskach, będących rezultatem wszechstronnych badań naukowych w dziedzinie polityki, ekonomiki i sztuki wojennej.

W ogóle można powiedzieć, że doktryna jest tym słuszniejsza, im trafniejsze zawiera przewidywania na przyszłość i im bardziej są one perspektywiczne. Nie budzi wątpliwości fakt, że trafność i perspektywiczność przewidywań doktryny wojennej zależy bezpośrednio od rzetelności badań naukowych, na których się one opierają.

Doktryna wojenna określa sposoby prowadzenia przyszłych działań wojennych, a w tym działanie /użycie/ rodzajów sił zbrojnych, co w zasadniczy sposób rzutuje na określone ich przygotowanie. Przygotowanie sił zbrojnych w aspekcie założeń doktrynalnych wyraża się między innymi w zachowaniu odpowiedniej proporcji między rodzajami tych sił, ich strukturą i wyposażeniem, w odpowiednim szkoleniu, wychowaniu itd. Jednym słowem należy zrobić wszystko, aby siły zbrojne mogły skutecznie realizować przewidywane dla nich zadania. Powyższe zagadnienia mogą być pomyślnie rozwiązywane tylko w oparciu o badania, dociekania i prognozy naukowe.

Sposoby prowadzenia walki zbrojnej określone przez doktrynę wojenną znajdują swoje odbicie między innymi w przyjętych i obowiązujących w siłach zbrojnych regulaminach walki i

instrukcjach oraz w dyrektywach i rozkazach szkoleniowych. Zasady i sposoby organizacji i prowadzenia walki, np. natarcia przez dywizję lub pułk, wypływają nie skądinąd, jak z pierwotnego swego źródła - to jest z doktryny wojennej.

W warunkach współczesnego świata, podzielonego na dwa diametralnie różne ugrupowania polityczne reprezentowane przez przeciwstawne bloki militarne, mamy do czynienia z dwoma aktualnymi określeniami: koalicyjna doktryna wojenna i narodowa doktryna wojenna.

Koalicyjna doktryna wojenna dotyczy grupy państw wchodzących w skład jednego układu militarnego, a jej treść i istota zależne są od klasowego charakteru państw tworzących układ.

Treść, istota i charakter socjalistycznej koalicyjnej doktryny wojennej wynikają z aktów prawnych zawartych w dokumentach ustanowionych przez sygnatariuszy Układu Warszawskiego, wyrażających ideę jedności wysiłku obronnego krajów socjalistycznych. Jej ogólne założenia są systematycznie rozwijane i aktualizowane lub formułowane od nowa w wyniku wspólnie dokonywanych ocen politycznych i wojskowych. Socjalistyczna koalicyjna doktryna wojenna w oparciu o wszechstronne badania naukowe określa charakter przyszłej wojny i ustala rodzaj zagrożenia oraz precyzuje konkretne cele i zadania obronne stojące przed zjednoczonymi siłami zbrojnymi. Również ustala ona zakres i charakter przygotowań obronnych poszczególnych państw oraz możliwości i sposoby prowadzenia działań wojennych w wypadku agresji. W koalicyjnej doktrynie wojennej splatają się interesy obronne poszczególnych krajów - uczestników układu z interesami obronnymi całego obozu socjalistycznego.

Przyjęcie przez państwo koalicyjnej doktryny wojennej nie neguje sensu istnienia i rozwijania narodowej doktryny wojennej. Obok koalicyjnej doktryny wojennej, równoległe z nią, kształtuje się i rozwija doktryna narodowa, uwzględniająca specyficzne cechy państwa, takie jak: położenie geograficzne, możliwości ekonomiczne, możliwości naukowe i techniczne, tradycje narodowe, przygotowanie obronne kraju itp.

Należy podkreślić, że między jednolitą socjalistyczną doktryną wojenną a doktryną narodową zachodzi jedność dialektyczna; im bardziej będzie się zacieśniać współpraca politycz-

na, gospodarcza itp., między naszymi krajami, tym więcej pierwiastków koalicyjnej doktryny wojennej znajdzie odbicie w doktrynach narodowych.

Narodowa doktryna wojenna zawiera w swojej treści przede wszystkim te elementy dodatkowe, które nie znajdują pełnego odbicia lub nie są w pełni rozwinięte w doktrynie koalicyjnej. W doktrynie narodowej również rozwinięte są i przystosowane do warunków danego państwa zagadnienia, które w doktrynie koalicyjnej zostały potraktowane w sposób generalny.

Odbito 200 egz.

Egz.nr 1-100 Kat. ....
Egz.nr 101-200 Bibl.jawna
Wyk.Zespół oficerów ASG
Druk.K.L.

Nr 1743/WW
Druk ASG-OXV-6379

Zam. .1438...z... dn. .7..06..74... ..

